

Cynthia Voigt *Met het mes op tafel*

Toelichting voor de docent(e)

De les is geschikt voor de tweede en derde klassen van mavo, havo en vwo. De introductie, het lezen van de fragmenten en het beantwoorden van de vragen vergen één lesuur. De schrijf- en onderzoeksopdrachten zijn bestemd voor aansluitende lessen.

A Introductie

Het onderwerp van het boek is vrij ‘zwaar’ en emotioneel beladen: incest. Houdt u er rekening mee dat de manier van vertellen in de fragmenten sterke emoties kan oproepen.

Doordat het verhaal wordt verteld door het slachtoffer, raakt de lezer nauw betrokken bij het onderwerp.

De eerste fragmenten komen uit het begin van het boek: u kunt dus geen inleidend fragment voorlezen. Wel kunt u als introductie het omslag laten zien en leerlingen hun verwachtingen laten uitspreken.

Uit het eerste hoofdstuk zijn fragmenten gekozen. U kunt een andere aanpak kiezen: het hele eerste hoofdstuk voorlezen. Dit vraagt wel veel tijd.

B Uitvoering

De leerlingen lezen de fragmenten individueel en beantwoorden de vragen in groepjes.

Ook de werkvormen groeps- of forumlezen kunnen worden gebruikt.

Daarna volgt de bespreking door de groepsleiders, waarbij individuele leerlingen kunnen bijspringen.

De opdrachten kunt u als huiswerk geven of in een volgende les laten uitvoeren. Dit laatste heeft de voorkeur. U kunt de leerlingen vrij laten kiezen of de opdrachten verdelen. De uitgewerkte opdrachten worden in de klas op het prikbord opgehangen, een deel door de leerlingen gepresenteerd.

De onderzoeksopdrachten zijn bij dit fragment behoorlijk lastig en vragen veel tijd. U kunt enkele individuele leerlingen of enkele groepen zo'n opdracht geven en een datum vaststellen waarop zij het werk moeten inleveren en presenteren aan de rest van de klas.

C Afronding

Als afronding van het lesuur kunt een klassengesprek houden waarin de leerlingen reflecteren op het onderwerp van het verhaal en de manier van vertellen. Als voorleesfragment is geschikt (maar behoorlijk ‘stevig’ van inhoud en taal): blz. 105 (14^e regel van onder) t/m blz. 116. Hierin bezoekt Tish een advocaat en ze probeert hem uit te leggen in welke situatie ze zich bevindt. Dit fragment moet wel even worden ingeleid.

Over Cynthia Voigt

Cynthia Voigt (1942) heeft tientallen jeugdboeken geschreven, vooral voor jongeren van rond de vijftien jaar. Haar boeken zijn sterk literair van karakter, niet altijd even gemakkelijk toegankelijk, maar wel heel boeiend.

Haar boeken gaan over jongeren die in grote moeilijkheden verzeild raken, bijvoorbeeld omdat ze in de steek worden gelaten door hun moeder (*Onder de blote hemel*), omdat ze problemen hebben met hun autoritaire vader (*De hardloper*), omdat ze als vrouw geen rechten hebben (*De ruiter met het masker*, *De dochter van de waard*), omdat ze gediscrimineerd worden (*Wilhemina Smiths*), omdat ze met drugs in aanraking komen (*Orfie*) of omdat ze misbruikt worden (*Met het mes op tafel*).

De hoofdpersonen zijn vaak meisjes die moedig, koppig en vindingrijk zijn. Ze verzetten zich heftig tegen de beroerde en moeilijke omstandigheden waarin ze verzeild zijn geraakt en gebruiken hun talent om een oplossing te vinden. De psychologische ontwikkeling van de hoofdpersoon staat centraal. Daar besteedt de schrijfster erg veel aandacht aan. Aan het eind van het verhaal is de hoofdpersoon zo veranderd dat ze de toekomst weer aan kan. De innerlijke en uiterlijke strijd die de hoofdpersonen moeten voeren, is in vrijwel al haar boeken op een indrukwekkende manier beschreven, in een stijl en een taalregister die bewondering afdwingen.

De spanning in haar verhalen wordt voornamelijk veroorzaakt door de strijd tussen de personages. Toch gebeurt er ook genoeg in haar boeken, vooral in haar middeleeuwse romans *De ruiter met het masker* en *De dochter van de waard*. In die boeken speelt de sfeerbeschrijving bovendien een belangrijke rol.

Van de vele boeken die ze geschreven heeft, rekent men de achtdelige Tillerman-serie, samen met *Met het mes op tafel*, gewoonlijk tot haar beste werk. In die reeks speelt het meisje Dicey een centrale rol. Haar karakterontwikkeling is door de delen heen uitstekend weergegeven en ze gaat steeds meer voor je leven.

Het werk van Voigt wordt door de recensenten meestal uiterst lovend besproken. Voor diverse boeken heeft ze een Zilveren Griffel of een eervolle vermelding ontvangen.

Boeken van Cynthia Voigt (een keuze)

Onder de blote hemel (1985)
Samen onder dak (1985)
Het verhaal van Dicey (1986)
Pijnlijke papieren (1986)
Blokendoos (1986)
De hardloper (1987)
Niemand anders dan ik (1987)
De man in het botenhuis (1988)
De verloren vader (1989)
Wilhemina Smiths (1989)
Alles op één kaart (1990)
De gestolen mummie (1991)
David en Jonathan (1992)
De ruiter met het masker (1993)
Orfie (1993)
De dochter van de waard (1995)

Met het mes op tafel (1995)
Kwaai meiden (1997)
Van kwaad tot erger (1998)

Meer achtergrondinformatie:

Jacques Vos in *Lexicon van de jeugdliteratuur*, aflevering oktober 1988.
Joke Linders e.a. in *Het ABC van de jeugdliteratuur*, Nijhoff 1995.
Ruud Kraaijeveld in *Smaken verschillen*, Van Walraven 1995.
Marita Vermeulen in *Schrijver gevonden*, Lannoo/Biblion 1999.
Ruud Kraaijeveld in *Een kwestie van smaak*, Ellessy 2000.
Joke Linders e.a. in *Encyclopedie van de jeugdliteratuur*, Nijhoff/Piramide 2001.

Samenvattingen en besprekingen van haar boeken in *Smaken verschillen* (Van Walraven 1995), *Jeugdboeken 1993-1994 en 1995* (Ellessy) en *Een kwestie van smaak* (Ellessy 2000).

Andere lessen over de boeken van Cynthia Voigt staan in het tijdschrift *Jeugdliteratuur in de basisvorming* (Biblion; ook gebundeld in boekvorm en op cdrom, Biblion 2001), in diverse edities van de *Handleiding voor de Jonge Jury* (CPNB) en in *Zelfstandig werken met jeugdboeken* (Walvaboek 2001).

De fragmenten

Lees de onderstaande fragmenten en beantwoord daarna de vragen.

Fragment 1 – Het boek begint op de volgende manier.

Ze legde het overlevingsmes op tafel. Het wees naar hem aan de andere kant.
Ze kon niet ademen.
‘Van nu af aan – ’ zei ze. ‘Heb ik dit mes.’ Haar knieën waren waterig en haar mond trilde.
‘Altijd.’ Ze ging zitten.
Hij deed net of hij haar niet hoorde. Hij schonk melk uit het pak over zijn cornflakes.
‘Ik zou maar luisteren – ’
Ze slikte.
‘als ik jou was – ’
Ze stootte de onwillige woorden omhoog uit haar keel om ze voor zich op tafel op een rij te krijgen, een rechte rij, pal voor zijn neus. ‘Ik zou het maar geloven – ’
Hij keek naar haar op, keek omlaag. Verveeld, dat mocht iedereen duidelijk zijn.
‘En ook in de badkamer,’ zei ze.
Hij rolde zijn ogen omhoog. Is ze niet goed bij haar hoofd, of zo? vroeg zijn gezicht.
Haar moeder lette niet op hen. Haar moeder stond bij het aanrecht te wachten tot het brood uit de rooster zou springen, zodat ze er jam op kon smeren en het op een bord kon stapelen en het bord op tafel kon zetten en toekijken hoe alle handen het weggristen, en dan zou ze het lege bord weer meenemen en nieuwe sneetjes brood in de rooster stoppen. Tijdens het ontbijt had haar moeder het druk, moest ze zorgen dat iedereen te eten kreeg en de deur uitging met een lunchpakketje.

‘Als je ooit nog eens – binnenkomt, en – ’ Tish dwong zichzelf het te zeggen. ‘Als ik – ’ haar hart bonsde in haar oren, bonsde.

Franny zat te luisteren, maar Brad en Winny waren ruzie aan het maken om iets wat Winny in zijn hand hield. Franny stond op het punt om in lachen uit te barsten om Brad, die een gezicht trok als een idioot met uitpuilende ogen en een wiebelhoofd – en misschien zou het voor Franny wel meevallen, misschien omdat Franny zijn eigen dochter was.

‘Of mijn bed!’ Dit gilte Tish. ‘Hoor je me? Als je nog eens bij me in de buurt komt, dan – ’ Zijn gezicht werd rood. Zijn oren ook. Hij kon haar nu niet meer negeren.

‘Waar heb je het in vredesnaam – ?’ Hij deed net of hij van niets wist. Zijn handen op de tafel waren tot vuisten gebald.

Ze haatte zijn handen.

‘Dan snij ik je handen eraf, dan – ’

Ze stond weer rechtop, leunde over de tafel naar hem toe.

‘- over. Ze weet niet wat ze zegt, een of andere tiener-hysterie.’ Het klonk alsof het hem niet kon schelen, maar hij hield zijn blik strak op haar gezicht gericht. En hij haatte haar omdat ze het zei. snij ik je hart eruit, dan – snij ik je ogen eruit, dan snij ik – ’

Zijn gezicht was zo rood als een biet. Misschien zou hij ter plekke uit zijn vel springen.

Misschien zou er een of ander adertje in zijn hersens exploderen en zou hij dood neervallen. En zij zou op zijn graf dansen.

‘Ze staat te liegen,’ gromde hij, grauwde hij. ‘Ze is een leugenaarster. We weten allemaal dat je voortdurend liegt, Tish.’

‘Dat is niet waar. Dat ben ik niet. ‘Ze geloofden haar niet. Ze wilden haar niet geloven, geen van allen – alsof ze meer belang hechtten aan het geloof dat ze een leugenaarster was dan aan de waarheid. ‘Het is waar!’ riep ze uit. ‘je weet dat het waar is! Dat weet je!’ Allemaal keken ze nu naar hem. Hij was inmiddels half overeind gekomen van zijn stoel. Ze hield het mes in haar rechterhand, liet het op de tafel steunen. Ze leunde op de tafel. Franny huilde. Haar moeder stond bij het aanrecht, het gezicht afgewend, de schouders gebogen.

Tish was zo bang – ze klemde zich vast aan haar rechterschouder, haar linkerarm over haar borst gekruist, om niet uit haar eigen lichaam te vliegen – te vluchten – zichzelf achter te laten, want als ze dat deed kon hij –

Ze hield zich stevig vast.

Er vloog spuug uit zijn mond. ‘Ze heeft hier een of andere reden voor. Ze is iets van plan.’

Ze haatte zijn mond; lippen, tanden en tong. Ze haatte hem. Telkens als ze naar hem keek. En zijn handen zag. Hij zei Doe het licht aan en telkens als ze naar hem keek hoorde ze zijn stem zeggen Doe het licht aan en telkens als ze zijn handen zag haatte ze zichzelf.

Hij duwde zich weer op zijn stoel neer.

Tish dwong zichzelf om naar zijn gezicht te blijven kijken, om in die taxerende ogen te blijven kijken.

Ze kende die blik in zijn ogen en ze werd er misselijk van, en ze wist niet hoe ze moest voorkomen dat ze die blik in zijn ogen opriep. Ze dacht dat ze eigenlijk net zo goed maar meteen in tranen kon uitbarsten en het mes neergooien en opgeven.

‘Heeft iemand je opgestookt om dit te doen?’

Het geluid van zijn stem, zijn pappiestem, maakte Tish misselijk. ‘Hoe kan dat nu – dat je je door iemand tegen mij laat opzetten, Tish?’

Zo was het niet, ze wist dat het niet zo was, en toch geloofde ze hem bijna. Bijna haatte ze hem niet. Bijna hoopte ze dat hij gek was, zo’n soort gekte waarbij je een ander iemand werd, een totaal ander iemand, het soort iemand dat de badkamer kon binnenkomen –

Tish kon de herinnering niet verdragen –
en de radio harder zette –
Ze hoefde het zich niet te herinneren. Als Tonnie gek was, dan zou hij het zich ook niet herinneren en dan was het niet zijn bedoeling om te doen wat hij deed. Hij kon het gewoon – niet helpen, als hij gek was. Geen wonder dat hij het zo rot vond wat Tish zei. Arme Tonnie, als hij het niet kon helpen. Tish wist dat als ze maar zou toegeven dat ze fout zat, en niet langer zou proberen om tegen hem te vechten –
‘En je hield nog wel altijd het meeste van mij,’ zei Tonnie verdrietig. Soms klonk zijn stem gewoon zo aardig, aardig zoals vroeger, zoals ze vroeger dacht dat hij was – zoals die keer dat hij wilde dat ze een eigen kamer kreeg, om haar duidelijk te maken hoe speciaal ze voor hem was, zijn speciale dochter. ‘Jij bent altijd mijn speciale dochter geweest,’ zei hij verdrietig. Aardig was eng. En dat sloeg nergens op, dus misschien wás ze wel niet goed bij haar hoofd. Misschien wás ze wel aan het liegen – maar als ze nu opgaf, zou ze hem het mes moeten geven, en dan zou ze zich op geen enkele manier meer kunnen –
Aardig was enger dan gemeen, bij Tonnie. ‘Nee,’ fluisterde ze. In haar buik zat een schreeuw, maar ze kon het alleen maar fluisteren. ‘Nee.’

(...)

‘Waarom zóu i k? Ik bedoel, moet je jezelf nou zien – je gezicht is niet veel soeps, en nu ook nog die puisten en – je figuur is niet veel soeps, niets vergeleken bij dat van je moeder – en je haar, je probeert niet eens – je moeder blijft in vorm, ze is prima in vorm, waarom zou ik willen?’ vroeg hij aan haar en aan de anderen. ‘Hoe kun je je verbeelden dat ik je ook maar zou opmerken?’

Bijna geloofde ze hem, zoals hij bijna zat te lachen, zoals hij zijn arm uitstreekte en haar moeder naar zich toe trok en dicht tegen zich aan drukte; en haar moeder met een glimlach, een bord met geroosterd brood in haar vrije hand, en haar moeders andere hand in de zijne, beide handen samen rustend op de zwangere buik van haar moeder.

Tish wilde hem geloven.

Als hij de waarheid sprak en zij gek was, dan was alles duidelijk. Want dan was het allemaal niet gebeurd.

‘je bent een leugenaar!’

Ze schreeuwde het.

Ze had niet moeten schreeuwen. Ie moest kalm blijven en niet schreeuwen, en niet huilen, anders geloofde niemand je. Als je schreeuwde of hilde, hoefde niemand te luisteren. Dat waren de regels.

(...)

Tish was al zo moedig geweest als ze maar kon. Ze was moediger geweest dan ze ooit van zichzelf gedacht had. En het zou nog steeds niet moedig genoeg zijn. Ze kon niet moedig genoeg zijn. Nu niet. Nooit van haar leven.

Tonnie glimlachte.

‘je zei – zeg het maar als ik je verkeerd begrepen heb – zoiets van dat ik op je kamer kom. Bedoel je je slaapkamer?’

Ze knikte.

‘s Nachts?’ Zijn stem klonk welwillend en verbaasd, zijn hand was een vuist en zijn ogen

dwaalden als handen over haar schouders en hals. ‘Je zegt dus dat ik ‘s nachts naar je kamer kom?’

Ze knikte hulpeloos. Het was de waarheid. Maar ze kon het niet geloven, de waarheid in zijn mond. Zijn mond veranderde het in een leugen.

Als ze naar zijn mond keek werd ze misselijk.

‘Maar Tish, waarom zou ik dat dóen?’

Ze zou niks zeggen. Ze zat gevangen in de tafel van de goochelaar, opgesloten in de kist, tegen zichzelf aan gedrukt – en nu rolde hij haar in het rond, maakte haar draaiërig, om iedereen te laten zien hoe eerlijk hij was. Ze begon zijn truc door te krijgen. Haar moeder stak haar hand uit om de muziek weer harder te zetten.

‘Laat me eens raden. Omdat ik – wat wil ik? Omdat ik je zonder kleren wil zien? je borsten, misschien? Of nog meer, zeg je dat ik je wil aanraken – ’

Zijn ogen hadden tongen die aan haar likten en ze mompelde: ‘Hou op! Hou daarmee op!’ Hij praatte om zichzelf op te winden en hij vond het lekker om haar te laten luisteren en hij vond het nog lekkerder als haar moeder ook luisterde – om zijn truc voor haar moeder te doen.

Tish gooide het pak melk in zijn gezicht.

Het raakte zijn neus en mond en de melk stroomde over zijn borst.

Er volgde een lange stille minuut, die almaar langer werd in al dat lawaai van de muziek. Tish en Tonnie zaten in een luchtbel van stilte en om hen heen was zulke harde muziek dat niemand de luchtbel zelfs maar opmerkte. Niemand hoefde hem op te merken met de muziek zo hard aan.

‘Zo is het genoeg!’ Tonnie kwam omhoog achter de tafel. ‘Nu is het mooi geweest! Meer pik ik niet van jou! Dat kan ik je wel vertellen! Dat verzeker ik je!’ Zijn stem klonk alsof hij nu eindelijk echt over de rooie ging. Nou, mooi, dat hij zijn gang maar ging, dan zou zij het mes in zijn arm steken en het met haar hele gewicht naar beneden trekken.

Met een servet veegde hij over zijn gezicht en over zijn hemd. ‘Als je denkt dat dit soort gedrag – ’ Hij wilde haar grijpen en haar meenemen naar haar kamer en de deur dichtdoen.

‘Kom niet bij me in de buurt,’ zei Tish. Ze wilde zeggen alsjeblieft, alsjeblieft niet doen, maar ze weigerde de woorden uit haar maag omhoog te laten komen; want dat was wat hij haar graag wilde horen zeggen.

Hij was kwaad en hij had er lol in en hij kwam om de tafel heen. Ze hield de tafel tussen hen in, deed een stap naar achteren en opzij. Ze hield het mes recht voor zich uit en het stalen lemmer, dat naar zijn buik wees, was scherp genoeg om flink wat schade aan te richten.

En als Tonnie nu sterk genoeg was om het mes af te pakken?

Ze kon het niet verdragen daaraan te denken. Ze liet het zichzelf niet denken.

‘Het gaat om haar vader, ze denkt, als ze mensen over mij aan het praten kan krijgen, dan zal hij wel aandacht aan haar moeten besteden.’ Tonnie stond nu weer stil. Hij sprak met luide stem over zijn schouder tegen haar moeder, maar zijn ogen hielden Tish in de gaten. ‘Ze denkt dat ze mij kan gebruiken om haar vader zover te krijgen dat hij haar komt halen en bij hem laat wonen. En haar ongestraft laat doen wat ze maar wil, dat denkt ze.’

‘Ze weet wel beter,’ zei haar moeder.

Tish wist dat haar vader niet wilde dat zij bij hem woonde. Ze wist dat haar vader blij was geweest toen Tonnie haar wettelijk geadopteerd had en hij van haar af was. Ze had geen dromen over haar vader.

Ze Wilde niet eens bij haar vader wonen.

Ze wist niet eens waar hij woonde.

‘Idioot,’ schold ze Tonnie uit, recht in zijn gezicht.

Zonder na te denken.

En toen was Tonnie niet meer te houden. Hij brulde als een stier of een wilde tijger. Hij pakte een uiteinde van de tafel beet en tilde het op, zodat alles wat erop stond naar haar toe schoof – sapglazen, broodschaal, zout en peper, vuile servetten, halfvolle kommen met cornflakes, lepels, flesje vitaminetabletjes voor de kleintjes, alles kletterde op de grond.

Tish sprong achteruit.

Het gekletter en gerinkel en geraas en het breken van porselein en glas vulde de ruimte, en stopte. In de stilte praatte de televisie verder.

Met een lachje zette Tonnie de tafel weer neer. 'Ik kan nu maar beter naar mijn werk gaan. Met jou reken ik vanavond af, Tish.'

Fragment 2 – Tish gaat naar school, maar daar loopt het mis. Bij gymnastiek krijgt ze een angstaanval. De rector praat met haar en zegt dat het hem beter lijkt als haar vader haar komt halen. Van dat voorstel raakt Tish zo overstuur dat ze de school uitrent, naar de snelweg. Ze ziet geen enkele uitweg meer en moet aan haar vriendin Miranda denken. Die heeft zich vorige week opgehangen. Tish is de enige vriendin die weet waarom: Miranda werd misbruikt door haar vader en was zwanger van hem.

Miranda's keuze: dat was de enige keuze die Tish had. Ze dacht dat ze wel wist hoe vreselijk Miranda zich had gevoeld – en ze kon zich voorstellen wat Miranda van die baby had gevonden. Tish geloofde in die baby. Hij groeide in Miranda, voedde zich met haar lichaam, werd elke dag groter. Het moest zoiets zijn als kanker, alleen erger. Van kanker ging je de pijp uit met pijn, maar die baby – die baby van Miranda – zou jaren en jaren lang haar zorg zijn geweest. Miranda zou niet eens kunnen sterven, als die baby eenmaal geboren was; als die baby eenmaal geboren was, zou ze ervoor moeten zorgen zonder te weten wat ermee zou kunnen gebeuren – als de baby het nu eens net zo erg zou krijgen als Miranda? Tish kon zich voorstellen wat Tonnie allemaal zou zeggen als ze een baby kreeg; en doen; en ze wist dat ze dan levenslang in de val zou zitten, met hem, en het zou haar eigen kind zijn dat haar in de val hield, en als ze er nou eens van hield?

Want Tish wist dat Tonnie van haar hield.

Niet houden van, zeiden haar hersens. Tenzij houden van is – alles wat de dingen erger maakt, wat ze afbreekt, wat pijn doet.

Tja, nou, misschien was dat wel zo.

En hij zei trouwens toch dat het de schuld van Tish was, dat zij hem van haar liet houden.

En misschien was het wel haar schuld. Hoe kon zij dat weten? Misschien was er wel iets wat ze deed, zonder het te weten, zonder het te willen. Misschien was Tonnie wel precies wat houden van betekende.

Dus moest ze snel iets vinden, iets waarmee ze zich van kant kon maken. Snel.

Of teruggaan en proberen het vol te houden tot ze achttien was. Achttien maar, en dan zou ze wettelijk op eigen benen kunnen staan. Maar ze kende Tonnie, en ze wist dat ze vanmorgen te ver was gegaan.

Hij vond het leuk om bestreden te worden, als hij wist dat hij kon winnen.

Hij vond het leuk om bestreden te worden, omdat dat betekende dat hij nog meer kon doen van wat hij wilde.

Het bulderde in Tish's oren, alsof er een harde wind om haar heen waaide, en haar huid kromp ineen. Ze wilde maar dat er oorlog uitbrak, hier en nu, zodat ze veilig was. Als er oorlog uitbrak en de hele wereld de lucht inging, zou ze dood zijn en veilig voor Tonnie.

De achterkant van haar dijen kromp ineen, en de spieren onder haar huid tintelden, tot helemaal aan haar knieën.

Zacht gekerm ontsnapte uit haar mond.

(...)

Ze had tenminste nog het overlevingsmes.

Dat was het enige dat ze had. En ze wist niet op hoeveel hulp daarvan ze mocht hopen.

Op dat moment had het zo'n goed idee geleken.

Dat had het geleken, toen ze het aan het kopen was en dacht aan zijn gezicht als ze het voor zijn neus te voorschijn zou halen en tegen zijn keel zou zetten – behalve dan dat ze zo stom was geweest het achter in een la te verstoppert – zo stom, bijna alsof ze niet in staat wilde zijn om zichzelf te verdedigen, bijna alsof ze wilde dat Tonnie... En dat zei Tonnie trouwens ook, nietwaar, dat ze alleen maar kreeg wat ze wilde, dat ze kreeg wat ze verdiende: Tish's gedachten tuimelden tollend de diepte in, de duisternis en ze greep ze beet waar ze wegraasde en hield ze stil, en wees als met een zaklantaarn naar het mes.

Het mes was er dus niet geweest toen ze het nodig had het had het enige geleken dat ze nodig had, om voor zichzelf te zorgen. Dat, en de waarheid – om onder al de leugens uit te komen. Om onder Tonnie uit te komen. Nu leek het wel alsof ze alles nog erger had gemaakt door die twee wapens te gebruiken.

Ze had niet gedacht dat het nog erger kon worden.

Tja, maar nu wist ze wel beter, nietwaar.

Eigen schuld, trouwens, toch? Dat zou Tonnie zeggen. En het begon Tish voor te komen dat Tonnie gelijk had. Wat haar aanging. Wat alles aanging.

Als Tonnie gelijk had –

Tish implodeerde een duisternis in, zo klein en ver weg, en Tonnie mocht gelijk hebben tot hij een ons woog, want voor haar maakte het toch geen enkel verschil.

Niet meer dan een snotterig meisje dat aan de kant van de weg zat.

Een van die auto's die met zeventig of tachtig langsreden, dat zou snel zijn.

Het enige wat Tish wilde, als Tonnie gelijk had, was snel doodgaan, voordat hij haar ooit weer kon aanraken.

Alsof ze uitgewist wilde worden.

Alles weg te kunnen gooien, alles weg te kunnen doen, haar handen en haar benen, en de smaak van een sinaasappel. En alle dagen die andere mensen hadden om te leven zonder – schaamte. Bang. Tish kon zichzelf haast zien hangen in Miranda's boom. Ze kon zich daar naakt zien hangen, want naakt was de manier waarop je het moest doen, de enige schone manier in ieder geval. Alleen zou Tish geen koffer pakken. Zij zou weten dat dood voorgoed weg was, je enige kans verkeken. Door de plee gespoeld. Je enige kans tot leven voorgoed in vlammen opgegaan.

Hoe kon iets zo vreselijks als Miranda's boom zo verleidelijk zijn? Als er nog iets ergers was dan vreselijk, dan kon dat.

Blijven leven – deed zo'n pijn – doodgaan leek – aangenaam – Tish keek naar een auto die langsreed in oostelijke richting en haar het zicht ontnam op de bestelwagen die in westelijke richting ging, en ze kon zich voorstellen dat ze opstond, en de weg op dook, en een verkeersdode werd.

Het was of dat, of teruggaan naar Tonnie's huis en hem gelijk laten hebben.

Vragen bij de fragmenten

Bij fragment 1

- 1 Waarom legt Tish op een ochtend plotseling een mes op tafel?
- 2 Wordt meteen duidelijk wat er de afgelopen jaren is gebeurd of begrijp je dat pas na een tijdje? Leg uit.
- 3 Door wiens ogen zie je de gebeurtenissen? Wat heeft dat voor gevolg?
- 4a Op welke manieren probeert Tish' stiefvader Tonnie zijn dochter te intimideren?
- 4b Welke dreiging gaat er uit van de laatste woorden van Tonnie?

Bij fragment 2

- 5 Wat zijn in deze fragmenten de voornaamste gevoelens van Tish? Laat zien dat ze tegenstrijdig zijn.
- 6 Heeft de zelfmoord van Miranda iets te maken met Tish' beslissing een mes aan te schaffen? Leg uit.
- 7a Is Tish volgens jou ook zwanger? Licht je antwoord toe.
- 7b Waarom is zwanger zijn het ergste dat Tish kan overkomen?
- 8 Wat vind je van de rol die Tish' moeder tijdens het gesprek speelt? Denk je dat ze weet wat er gaande is? Leg uit.
- 9 Waarom zou Tish op school een angstaanval hebben gekregen?
- 10a Welke keuze denkt Tish aan het eind van dit fragment alleen nog te hebben? Heeft ze volgens jou nog een andere keuze?
- 10b Denk je dat Tish net als Miranda zelfmoord zal plegen?
- 11 Geef je mening over de fragmenten.

Opdrachten bij de fragmenten

Kies één van de volgende opdrachten.

- 1 Stel je voor dat Tish naar het politiebureau gaat. Leef je in de situatie in en beschrijf in verhaalvorm wat daar gebeurt.
- 2 Stel je voor dat een advocaat Tish vraagt om op te schrijven wat er is gebeurd. Verplaats je in haar en schrijf dat stuk.
- 3 Stel je voor dat Tish naar huis gaat en met haar moeder praat. Leef je in de situatie en de personages in en beschrijf in verhaalvorm hoe dat gesprek verloopt.
- 4 Stel je voor dat de moeder van Tish naar de politie gaat. Verplaats je in haar en beschrijf in verhaalvorm wat daar gebeurt.
- 5 Stel je voor dat Tish haar vriend over haar situatie vertelt. Leef je in de situatie in en beschrijf in verhaalvorm wat er daarna gebeurt.
- 6 Schrijf een vervolg op dit verhaal.
- 7 Stel je voor dat Tish naar school teruggaat en aan haar mentor vertelt wat er aan de hand is. Beschrijf in verhaalvorm hoe dat gesprek verloopt en wat er daarna gebeurt.

Eigen onderzoek doen

Kies één van de volgende onderzoeksopdrachten.

- 1 Zoek in de bibliotheek en op internet achtergrondinformatie op over incest en seksuele kindermishandeling. Schrijf er een informatief stuk over voor de schoolkrant.
- 2 Lees het hele boek en schrijf er een recensie over voor de schoolkrant.
- 3 Lees het hele boek en een ander boek van Cynthia Voigt. Vergelijk ze met elkaar in een artikel voor leeftijdsgenoten.
- 4 Zoek op internet en in de bibliotheek achtergrondinformatie over Cynthia Voigt. Schrijf over haar een informatief stuk voor de schoolkrant.
- 5 Lees het hele boek en een ander boek over incest (zie onderstaande lijst en/of zoek via de bibliotheekcatalogus). Vergelijk ze met elkaar in een artikel voor de schoolkrant.
- 6 Lees het hele boek. Zoek daarna in de bibliotheek of op internet twee besprekingen van *Met het mes op tafel*. Noteer de meningen en argumenten van de boekbesprekers en vergelijk die met jouw mening en argumenten.

Andere boeken over seksueel misbruik en incest

Daniel Billiet, *Een muur van lege blikken*
Lenze Bouwers, *Lieve vader, vuile schurk*
Katarina von Bredow, *Ik en mijn broer*
Brock Cole, *De feiten spreken voor zich*
Carolyn Coman, *Oorlogje spelen*
Thea Dubelaar, *Een dag om te onthouden*
Susanne Koster, *Zwarte lieveling*
June Oldham, *Ontsnapt*
Peter Pohl, *De regenboog heeft maar acht kleuren*
Anne Provoost, *Mijn tante is een grindewal*
Suzanne Fisher Staples, *Noodweer*

Over de samensteller

Ruud Kraaijeveld is docent Nederlands in het voortgezet onderwijs en heeft veel ervaring met het maken van lessen over jeugdliteratuur. Hij schrijft lesmateriaal voor diverse basisvormingsmethoden (*Op niveau*, *Op niveau plus*, *Op nieuw niveau*), de *Handleiding van de Jonge Jury*, het tijdschrift *Jeugdliteratuur in de basisvorming* en diverse leesbevorderingsprogramma's, o.a. van de Stichting Lezen. Hij publiceerde gedidactiseerde bloemlezingen (onder meer *Je kunt me nog meer vertellen*, *Leestijd 1 en 2*), een didactiekboek over het werken met jeugdboeken in de klas en tientallen school- en achtergrondboeken over jeugdliteratuur, onder meer *Net echt en toch verzonnen*, *Een kwestie van smaak* en sinds 1994 de reeks jaarboeken *Jeugdboeken*. Verder recenseert hij jeugdboeken voor verscheidene tijdschriften, waaronder *Levende Talen Magazine*. Hij schrijft achtergrondartikelen over jeugdboekenauteurs voor diverse encyclopedieën, zoals het *Lexicon van de jeugdliteratuur*, en is redacteur van de *Uittrekselbank jeugdliteratuur*. Daarnaast maakt hij deel uit de commissie die de kerntitels voor de Jonge Jury vaststelt en van de vakjury die jaarlijks de beste literaire jeugdboeken bekroont met een Zilveren of Gouden Zoen.